

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Carolus M. Romanorum Imperator, Et Francorum Rex,
Romano-Catholicus, Libris IV. Explicatus, Et Vindicatus**

Schaten, Nicolaus

Nevhsii, 1674

Cap. 8. De cultu, & invocatione Sanctorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-99067](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-99067)

CAPUT VIII.

De cultu, et invocatione Sanctorum.

Pervulgatam hanc controversiam, & tot Doctorum virorum libris discussam, hic nobis regerit Lutheranus prædicans, tantâ verborum acerbitate, calumnijs, & injurijs, ut extremum hæresis suæ virus effudisse videri velit: quemadmodum id in nulla controversia fidei magis eructant atque evomunt, quàm cùm de Romano Pontifice & cultu Sanctorum, & Imaginum inter nos agitur. Quo in genere, ut Nifanius odium suum etiam supra modestiores Lutheranos scriptores expromat in Catholicos: primum Caput sui tractatus de *Angelolatria Papistarum* inscribit; alterum de *Hagiolatria & Marialatria*; tertium de *Iconolatria*; quartum de *Lipsanolatria*. Et Catholicos non modò superstitionis, sed & innumeris idololatriæ criminibus reos proclamat. Prorsus, cùm hunc Nifanij tractatum legerem, haud aliter mihi hic prædicans occurrit per sannas, ac maledicta in Divos scribere, quàm diaboli ex obsessis hominum corporibus garrere, facta Catholicorum ridere, & calumniari solent; tanquam is etiam eodem maligno genio affatus sit. Et quando damnati spiritus magis furunt, quàm cùm Deiparam Virginem, & Sanctos Dei à nobis coli vident, quos nòrunt in suas sedes repositos, è quibus illi per superbiam sunt dejecti? inde ille invidiæ stimulus, in suos etiam transfusus. His itaque probris in Catholicos per calumniam jactatis nondum satur Nifanius, *Artolatriam* nobis impingit, criminaturque Catholicos, quòd in Eucharistia & sacrificio Missæ panem pro Deo adorent. Quæ si vera sunt, uti tu populo, ac tuis persuadere vis, nulla hoc sæculo erit secta in Germania, inter Sacramentarios, Anabaptistas, & Antinomos; nulla in Transylvania, aut Ungaria inter Trinitarios, & Socinianos; nulla in Anglia inter Puritanos, Libertinos, Enthusiastas & Fanaticos, quæ detestabilior atque exitiabilior sit, quàm

HHHH 3

Catho-

Catholicorum religio: quos tu ob id identidem *Papistas, Romanenses, &* nescio quibus nominum commentis appellas: atque ut crimen eorum intendas apud plebem, scribis, Catholicos haud aliter fingere & colere Sanctos suos, quàm Mahumetani & Turcæ faciunt, qui præter unum Deum, Isam, Messiam, Joannem Baptistam, & Mariam aliosque quàm plurimos gentis suæ sanctos colunt. Hos dicis adstipulatores esse *Papistarum*. Eadem fingis idololatriæ crimina, quæ cum *Turcis, & Paganis* communia habeant *Papista*: ac promittis, te tuo id scripto demonstraturum. Demum comparas Catholicos cum Paganis, qui sibi Deum maximum, & præter hunc deos medioximos, minorumque gentium fabricent. Tam multa, & tam nefanda, idololatriæ crimina, & mendacia tu palàm scriptis libris inspergis, ijsque diffamas Catholicos, quasi ad hoc *Nisanius* dicaris, ut *nefanda, & infanda* nobis objicias. Quòd si quis in hunc modum scriberet: parentem tuum è Prædicantium tribu fuisse latronem animarum; uxorem tuam scortum, & te fornicatorem: nonne indignè ferres hæc tibi, familiæque tuæ probra objici? Qui tamen non erubescis *Ecclesiam Catholicam, & Christi Sponsam* longè scedioribus criminibus traducere apud plebem, & his simul tot *Imperatores, Reges, Principes, totumque Clerum, & populum Catholicum* diffamare, quæ tamen tu nunquam probare poteris: faciliusque Catholicus aliquis objecta tibi flagitia, quàm ea quæ tu Ecclesiæ Catholicæ impingis, persuaderi sibi patiatur. Sanè verò te illusorem esse, satis aperiunt, quæ *procus & rivalis* in Comitatu *Waldecensi* egisti. Quid *armilla*? nisi *spretæ injuria fama*? Sed *tum procus* eras, qui modò *maritus* es, & *Lutheranorum episcopus*. Quin adeò insultas hac tua procacia, ut scribas: *Agrè ferre Papistas, & male queri hæc sibi idololatriæ convitia objici, iisque se traduci, cum nihil magis mereantur*. Verè tu *nebulo* es, si is *nebulo* secundum Terentium, qui *nebulas* mendacijs obtendit. Hæc palàm scribitis! quid non declamatis apud plebem multo injuriosius in Catholicos? & cui bono? nisi ut populum exacerbetis adversus Catholicos, à quibus tamen majores vestri sanguinem, & vitam traxerunt, quos eodem idololatriæ crimine damnetis necesse est. Mitte istam calumniandi acerbiteratem, & scribe ut prudentiores ac moderatiores faciunt Lutherani. & dignum aliquid sano Theologo adfer; nec deerunt, qui tecum componi velint. Miti ingenio erat

S. Augu-

S. Augustinus, ubi verò impudentem æmulum nactus est, positâ mititate acerbiter scribendi sumpsit, & *frontem hæreticorum* dixit non esse *frontem*. Sed nunc ad causam ipsam, ex quâ rei agimur, accedamus. in qua primùm certæ hypotheses statuendæ: ne, ut tu facis, bruti instar bubali procedamus.

I. Ergo *Hypothesis*, tot esse species *adorationis*, quot sunt species *Excellentiæ*, ut S. Thomas docet 2.2. q. 103. art. 3. & cum eo Bellarminus, Vasquez, Suarez, Lessius, ac Theologi omnes. Honor enim, & cultus qui personæ debetur propter *excellentiā*, quæ *objectum formale* est deferitur. Tres autem sunt species *excellentiæ*: Quarum prima est *Divina* & *Infinita*, cui respondet prima species cultus *latriæ*, quæ per antonomasiam est *adoratio*. Secunda excellentia consistit in *gratia* & *gloria* Sanctorum, quæ sunt dona supernaturalia & excellentissima cum creaturis communicata, & huic secunda species cultus respondet, quam *duliam* vocant Theologi, & *analogicè* adoratio est, collata cum prima; quæ deinde in *duliam* propriè dictam & *hyperduliam* dividitur, cultusque *hyperdulie* *Humanitati Christi* seorsim considerata, ob unionem ad *Verbum*, & B. Virgini tribuitur, uti *Mater Dei* præstat alijs Sanctis. Tertia excellentia *humana*, seu *naturalis* est, quæ posita est in humanis virtutibus & dignitatum gradibus, cui respondet cultus *civilis*, qui tamen teste Aristot. lib. 9. Eth. c. 2. in alias species dividi potest: nam alius honor debetur parentibus, alius Principi, alius magistro, aut erudito & sapienti viro. In quam rem notandum etiam, quòd S. Augustinus scribit cont. ferm. Arian. c. 23. *Nam honorat*, inquit, *omnis qui adorat; non verò adorat omnis, qui honorat*: honoramus enim non solum superiores nobis, sed æquales etiam, imò inferiores: uti Rex honorat subditos *Esther* c. 6. Adoratio autem solum exhibetur potentiori & superiori, in signum dignitatis & excellentiæ. Ideo qui *honorat*, non statim *adorat*: è contrario qui *adorat*, etiam *honorat*.

II. *Hypothesis* est in voce *adorationis*, quæ vox communis est, ut modo *latria*, modo *dulia* subserviat, & quandoque etiam cultui *civili*; res tamen, & cultus ex animo colentis longè diversus est sub eodem nomine *adorationis*, ut præclare docet S. Augustinus *quæst. super Exodum*, 94. & lib. 20. contra *Faustum Manichæum* c. 21. Ubi cum exposuisset, quo cultu colantur Martyres in cælo, & sancti Dei homines in terra, subjun-

subjungit: At illo cultu qui Græcè λατρεία dicitur, Latine uno verbo dici non potest, cum sit quadam propria divinitatis servitus: nec colimus, nec colendum docemus, nisi unum Deum, cum ad hunc cultum pertineat oblatio sacrificij; nullo modo tale aliquid offerimus cuiquam Martyri, vel cuiquam anima sancta, vel cuiquam Angelo. Nec etiam in Hebræa lingua ullum est nomen, quod propriè designet cultum solius Dei, sed omnia ita communia, ut nunc de hoc, nunc de illo cultu usurpentur: ut planum est in voce illa *Histachava*, & *Abed*, quæ nunc pro religioso, nunc pro cultu civili ponitur. Nec in Græca lingua illa distinctio est, præter θεοσέβεια nomen, quo tamen rariùs utuntur Græci. Quanquam Augustinus λατρεύειν passim in Scripturis pro cultu, & adoratione primæ speciei sumi asserat: uti hæc omnia multis ostendit Bellarminus lib. 1. de Beat. SS. c. 12. Quocirca ut Ecclesia nomen ὁμολογία, θεοτόκον, aliaque introduxit, ad res propriè significandas, ita nomina *dulia*, & *latria* singulis speciebus cultus attribuit. Sapienter D. Augustinus lib. de Gen. ad lit. c. 4. Dummodo intelligatur quod intelligendum est, non magnoperè curandum est, quid vocetur. Hinc quando in Synodo Nicænâ, & apud Patres, reliquosque Scriptores legitur adorari Sanctos in calis, Crucem Domini, & imagines; id intelligendum est de adoratione per cultum *dulia* facta, quæ omnia Nifanius & hæretici malignè detorquent ad cultum *latriæ*, cum *duliz* speciem non agnoscant, ut infra exponam.

III. Hypothesis, est distinctio inter actus *internos* cultus religiosi, & inter *externos*: nam actus *externi* per se non facile distinguunt species adorationis: V. G. *incurvatio*, & *genusflexio*, *latria* est, si soli Deo fiat, *dulia* si Sancto, *cultus civilis* si Regi, aut Imperatori fiat. Abraham eodem actu *incurvationis* adoravit Deum Gen. 17. Angelos, Gen. 18. Homines, Gen. 23. Ita si corona deferatur crucifixo, *latria respectiva* est, si Sancto, *dulia*, si sponso aut Regi, *cultus civilis* est. Quid verò ad illud dicces? quod de Carolo Magno scribunt Annales Francorum in coronatione ejus ad annum Christi DCCCL. cuncto nimirum populo Romanorum acclamante: Carolo Augusto, à Deo Coronato, Magno, & Pacifico Imperatori Romanorum. Post quas laudes, à Pontifice more antiquorum Principum adoratus est. Qualis illa adoratio fuit? certè non alia, quàm civilis. Igitur quando objicit nobis Nifanius cum suis, *incurvationem, dona, vota,*

atque

litanias, preces, quæ Sanctis offeruntur, aut imaginibus Sanctorum, Sanctisque deferuntur, spectandus est animus offerentis, & sensus precantis, interni que actus. Hic Nifanius cum suis tanquam cordium humanorum inspector, & iudex divinus, illicò Catholicos, angelolatriæ, hagiolatriæ, iconolatriæ condemnat, cum ne fundamenta quidem hujus doctrinæ intelligat. Aut, quæ malitia est, si intelligat, populo veritatem non exponere? Opificem Catholicum, aut vetulam ante Crucis imaginem, aut statuam B. Virginis adorantem si rogares, responderet tibi, non se lignum, sed quem crux & imago representat, adorare & precari. His positis, satis superque responsum est ad omnia, quæ à Nifanio tantâ & tam confusâ scriptionis farragine per rapsodiam obtruduntur.

Interim audiamus, quid novus ille Theologus adferat adversus hæc principia. Primum inquit, cultus religiosus unus tantum est, nempe latria, qui soli Deo convenit, nec præter civilem cultum, quo honorantur Principes & parentes, tertius *dulia* dari potest; aut si detur, latria erit: quia religio cultus Dei est. &c. Hoc argumentum Calvinus est lib. 1. instit. c. 11, & jam dudum explosum à Bellarmino aliisque Theologis. Nam ubi excellentia, & objectum formale est diversum, ut jam ostensum est, ibi & honor, & cultus sit diversus necesse est, quod vel Aristoteles te suprâ docuit in ethicis, qui ipsos cultus civiles ait distingui in varias species, quidni religiosus etiam cultus? cum objecta formalia sint diversa, & cultus *dulia* non univocè, sed analogicè sit species adorationis: nec enim excellentia univocè dicitur de Deo, & creaturis.

Sed pergit: Inter ens increatum, & creatum non datur medium. Ita est, sed sicut inter entia creata alia sunt *substantialia*, alia *accidentalialia*, ita alia sunt *naturalia*, alia *supernaturalia*, & longè altioris ordinis, ut gratia & gloria, ob quæ duo honorantur Sancti: atqui illa specie differunt à naturalibus, ergo & cultus. Nisi placeat in aliam hinc hæresin transire, & negare omnem gratiam & gloriam Sanctorum: quò impia vestra doctrina vergit, quæ non modò Scripturam, Concilia, & Patres, sed omnem Philosophiam & Theologiam confundit. Qualis & hæc tua absurda propositio est: *Excellentia quævis humana, & quod in homine est, humana est; etiamsi ordinis sit supernaturalis, cui non aliud, quàm civilis cultus debetur.* Ergo omnis ille cultus qui ab Ecclesia Catholica tot sæculis exhibitus est Sanctis in cælo poterit etiam deferri Regibus

III

& ma-

& magistratui politico, & qui Deiparae Virgini delatus est, potest deferri tua *Hecuba*. Ratio tua, quia praeter divinam excellentiam cetera excellentiae in creaturis pares sunt, & civili tantum cultu dignae. ita verò nec sancto *Petro* major honor debetur quam Consuli, *Paulo* quam Pratori urbis, SS. Martyribus quam textoribus Bilsfeldiensibus. Possent ex hoc principio doctrinae vestrae templa dedicari politicis principibus, quemadmodum Carolus Magnus templa B. Virgini, & sanctis Apostolis dedicavit per Saxoniam, aut statua aliquatibi & conjugii tui poni in altari. Pergis delirare, & dicis: in objecto religiosi cultus esse punctum indivisibile, quod dividi non possit in cultum *laetiae* & *dulciae*. Credo equidem à crasso Lutherano id fieri non posse. Quomodo verò Theologi Catholici cultum religionis dividant in *laetiam*, quae propriè & antonomasticè Deo debetur per virtutem religionis, & in *dulciam* quae analogicè est cultus religionis, Angelis & Sanctis exhibitus ob excellentiam supernaturalem, jam supra diximus. Quà super re vide Bellarminum loc. cit. Lessium lib. 2. de Justit. c. 36. dub. 3. Suarez, Vasquez, ceterosque cum D. Thoma Theologos. nec tu hanc capis quidem: minùs certè, utrumne actus dulciae ab eodem habitu religionis, an à diverso producat? Hosce te ordine & solidè aliquo in speciem argumento refellere oportebat, quàm istas calumnias eruere. Tyro philosophiae hanc inferta argumenta ridet. Sed nunc ad ceteras tuas propositiones pergamus.

C A P V T IX.

An ex Scriptura religiosus Angelorum, et Sanctorum cultus probari possit?

NEgat id consequenter Nifanius cum suis, qui tantummodò civili illos cultu dignatur. Augustana confessio art. 21. non aliter cultum Sanctorum probat, quàm per memoriam & imitationem. Ita enim de cultu Sanctorum docet: *Quod memoria Sanctorum propensè*